

jež před sporem projevily jak žalovaná obec, tak i žalovaná osada. Není proto třeba nařízeného doplnění, neboť údaje žalující osady stačí k rozhodnutí, k právnímu posouzení věci.

Čís. 9983.

Pokud se nelze vzhledem k zákonu ze dne 14. dubna 1920, čís. 290 sb. z. a n. o zrušení kobliny a rokoviny a jiných povinností v Podkarpatské Rusi a na Slovensku domáhati na československém státu náhrady, ježto nebyly nedoplatky kobliny a rokoviny řádně exekučně vymáhány, ač byly oprávněným státu oznámeny.

(Rozh. ze dne 13. června 1930, Rv I 915/29.)

Žalobce, řeckokatolický farář v L. na Podkarpatské Rusi, domáhal se na československém státu náhrady škody, ježto prý zaviněním státních orgánů nastalo promlčení jeho nároků na koblinu a rokovinu. Procesní soud první stolice uznal žalobní nárok důvodem po právu. Odvolací soud napadený rozsudek potvrdil. Důvody: Právní posouzení jest správné. Jde o náhradu škody proti státu, která prý byla zaviněna jeho orgány tím, že podle zákona nerozhodli o žalobcově žádosti za exekuci a ji nepovolili. § 92 úst. listiny stanoví, že zákon určuje, pokud stát ručí za škodu způsobenou nezákonným výkonem veřejné moci. Podle toho ručí jen tam, kde mu zákon takové ručení ukládá. Příklad stal se na Podkarpatské Rusi, jež nemá práva kodifikovaného a proto nastupuje tu na místo zákona, na nějž § 92 úst. listiny odkazuje, soudní praxe, t. j. normy ustálené právotvornou činností soudu. Podle nich ručí stát za škodu zaviněnou jeho orgány při výkonu služby nebo úřadu jen v případech, které se přiházejí za normálních poměrů. A poněvadž tu jde i o věc správní, musí v úvahu přijít také normy vyslovené nejvyššími správními úřady. Proto právem první soud přihlížel i k rozhodnutí bývalého uherského ministerstva kultu a veřejného vyučování z roku 1896, čís. 29.830, podle kterého se lektikální požitky promlčují na způsob veřejných daní. Žalovaná strana přiznává, že kobliny a rokoviny jsou dávky podobné. Jest proto tyto dávky posuzovati podle veřejných daní, které se promlčují v pěti letech. A poněvadž jde o dávky za leta 1916 až 1920, uplynula již dávno pětiletá doba a, poněvadž dlužníci o zaplacení dávek nebyli upomenuti a ani jinakým způsobem dávky nebyly vymáhány, stalo se, že se žalobcovy nároky na tyto dávky proti dlužníkům promlčely a jich na nich již nelze vymáhati. V době promlčení bylo žalobcem u správních úřadů žádáno, by jeho dávky byly vymáhány, což žalovaná strana sama přiznává. Bylo proto věcí civilní správy, by ihned řízení zahájila, by se nároky nepromlčely. Jest pravda, že v době žádosti o exekuci nebylo tu exekučního titulu, ale ten měl právě býti zjedнан rozhodnutím správních úřadů na základě vykázaných nedoplatků. Měly proto správní úřady rozhodnouti o tom, zda se těmito nedoplatkům propůjčuje donucovací

moc čili nic. Žalobce nemohl uplatňovati své nároky pořadem práva, i když byl k tomu poukázán rozhodnutím ze dne 28. května 1922, čís. 9418/22, ježto o jeho nárocích v první řadě rozhodují úřady správní a teprve, byly-li proti přiznaným nárokům vzneseny námitky, soud, poněvadž tu nejde o jsoucnost práva, nýbrž jen o vymáhání dávek na základě jsoucího tu práva. Viz rozh. curie čís. 16.679, judikát ze dne 16. října 1884, čís. 3131, rozh. čís. 30 a rozh. ze dne 4. září 1883, čís. 3650 příl. J—L. To plyne i z výnosu civilní správy Podkarpatské Rusi ze dne 29. prosince 1923, čís. 31.623, ve kterém se tato zásada uznává slovy: »Poněvadž se vyřízení věci může státi pouze ve formě administrativního procesu . . .« a »administrativní úřady nesmějí podobné žádosti bez zavedení administrativního procesu ab ovo zamítnouti«. Takové rozhodnutí se však nestalo a v tom právě jest spatřovati zavinění žalované pokud se týče jejích orgánů, že vůbec ve věci nerozhodli, by mohlo býti přikročeno k exekučnímu vymáhání dávek, poukávaje jen žalobce na pořad práva, ač ze spisů je patrné, že správní úřady byly si toho vědomy, že žalobcovy nároky jsou nesporné a že mohou býti jen cestou administrativní vyřízeny. To plyne také z dotazu školského odboru civilní správy Podkarpatské Rusi na eparchiální správu v Užhorodě ze dne 8. listopadu 1922, čís. 22.968/22, zda žalobcovy dávky mají býti vymáhány cestou administrativní, ve které se výslovně uvádí, že v případě souhlasu bude kompetentní administrativní úřad vyzván, by pustil v chod proces zákonem předepsaným způsobem a vynesl odpovědný rozsudek. Správa eparchiální odpověděla v dopisu ze dne 25. listopadu 1922, čís. 5067/22, že nemůže zakázati svým farářům, by svůj zasloužilý plat nevymáhali cestou administrativní nebo soudní, nemohou-li ho jinak dosáhnouti, a činí administrativní úřady za vše zodpovědny. Z toho jest patrné, že si žalovaná strana, pokud se týče její orgánové po vydání rozhodnutí ze dne 28. května 1922, čís. 9418/22 museli toho býti vědomi, že o pohledávkách z kobliny a rokoviny lze rozhodnouti jen v cestě administrativní, a přes to ani po tomto jednání nerozhodli o žalobcově žádosti. V tom nelze spatřovati jen objektivní nesprávnost v rozhodování, nýbrž subjektivní hrubé zavinění žalované strany, pokud se týče jejích orgánů, poněvadž, ač věděli, že jako administrativní úřad musí o žádosti rozhodnouti, přece nerozhodli, ač o to byli požádáni, a k tomu povinni, což se rovná zúmyslnému odepření vykonávání práva. Jest tu proto hrubé zavinění žalované, pokud se týče jejích orgánů, za něž ručí. Že nešlo o poměry abnormální, za kterých by vymáhání dávek bylo nemožné, plyne z poučení, které dává civilní správa Podkarpatské Rusi, školský odbor, podřízenému úřadu, ve kterém se praví, že se administrativní úřady při vyřizování takových žádostí musí řídit zásadou, že lid musí býti donucen k tomu, by plnil své povinnosti. Ostatně úřady se ani nepokusily o vydání rozhodnutí, které by ukázalo, zda lid se staví proti plnění dávek. Jest proto domněnka vyslovená ve zprávě civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě ze dne 14. dubna 1926, čís. 6291, že vymáhání dávek jest toho času nemožným, poněvadž

by vyvolalo všeobecné vzbouření, neopodstatněna, poněvadž dlužníci mohli proti rozhodnutí podati námitky. Okolnost, že se dlužníci spěchují plniti svou povinnost, nelze ještě pokládati za poměry abnormální, jež mají na mysli platné normy na Slovensku. K této povinnosti musí dlužníci právě mocí zákona býti přinuceni. Nemohou se proto úřady administrativní vymlouvatí tím, že doba nebyla vymáhání příznivá.

N e j v y š š í s o u d uznal právem, že žalobní nárok není důvodem po právu.

D ů v o d y:

Zadrželosti na koblině a rokovině, jichž peněžitou hodnotu žalobce proti státu jako náhradu škody uplatňuje, datují se, jak udává, z doby od roku 1916—17 do roku 1920, ale žalobce vzpomněl si na ně teprve dvě leta po vydání zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 290 sb. z. a n., jímž dávky ty do budoucnosti v zásadě zrušeny, a zažádal v roce 1922 o exekucní dobytí jich peněžitého reluta v administrativní cestě. Udává dále, že úřad (civilní správa Podkarpatské Rusi v Užhorodě) exekuci tu neprovedla, nýbrž učinila dotaz na ministerstvo vnitra, zda se exekuce ta provéstí má, či zda ministerstvo žalobci pohledávku rekompensuje, a zjištěno, že byl výměrem hlavnoslužnovského úřadu v Perečině ze dne 28. května 1922, čís. 9418/22 poukázán, by se obrátil se svou pohledávkou na soudní cestu (na pořad práva). To však prý není správné a úřad měl exekuci provéstí, poněvadž však ji neprovedl, jeho nárok proti dlužníkům se promlčel, pročež žádá od státu syndikátní náhradu škody. Taková náhrada však může žádána býti jen, když se dokáže, že státní orgány škodu zavinily, zde tedy, že úřad zavinil promlčení. Zavinění tu však shledati nelze, neboť mylné právní posouzení, je-li poctivé, t. j. nestalo-li se proti lepšímu vnitřnímu přesvědčení, nemůže, jak nejvyšší soud již vícekrát vyložil (rozhodnutí čís. 5694, 6640, 6687, 7831, 9188), tvořiti nikdy důvod syndikátního nároku, a o nic jiného, než nejvýše o právní omyl tu nejde. Mimo to nebylo vymáhání zmíněných dávek po vydání uvedeného zákona ani z veřejných ohledů radno. Zákon ze dne 28. května 1920, čís. 290 sb. z. a n. stanoví, že koblina a rokovina se zrušují za přispění státu (§ 1), dále, že se sněmu Podkarpatské Rusi vyhrazuje určití způsob zrušení kobliny a rokoviny a stanoviti míru přiměřené náhrady, jakož i upravení řízení (§ 2), a dále, že, pokud zrušení to nebude právoplatně provedeno, ponechává se na vůli stran, by se dohodly o způsobu, jakosti a míře zatímního vybývání, že předpisy o tom, jak se dohoda uzavíráti má, budou vydány vládním nařízením, a posléze, že v případech, kde se dohody nedocílí, jsou osadníci povinni platiti dávky a práce podle stanovené peněžní hodnoty. Provedení zákona v § 4 nařízené se ještě nestalo. Ve zprávě županského úřadu v Užhorodě civilní správě v Užhorodě ze dne 2. června 1924, čís. I 3531/24 se praví, že skutečné provedení exekuce mělo by v zápětí nepředvídané, katastrofální následky, za které úřad ten zodpovědnost převzítí nemůže, a ve zprávě

civilní správy v Užhorodě ministerstvu vnitra ze dne 14. dubna 1926, čís. 6291 se potvrzuje, že podle dokladů podřízených úřadů exekuční vymáhání zmíněných dávek tou dobou nebylo vůbec možné, ježto by to vyvolalo všeobecné vzbouření a došlo by k srážkám s četníky a ke krveprolití, a na konec se poukazuje na mezerovitost uvedeného zákona. Pobouření mezi lidem proti vymáhání dávek bylo zajisté vysvětlitelné, když mezi lid vnikla zpráva, že zákon dávky ty zrušil. Neprávem vidí odvolací soud subjektivní (docela hrubé) zavinění úředních orgánů již v tom, že rozhodnutí nevydaly a exekuci neprovedly, ač prý si musily býti po vydání rozhodnutí ze dne 28. května 1922, čís. 9418 vědomi, že o pohledávkách z kobliny a rokoviny lze jen v cestě správní rozhodnouti, což prý se dokonce rovná zúmyslnému odepření práva. Neboť dejme tomu, že, ač podle předložených dokladů je tu kompetence dosti spletitá, státní orgány byly si již tehdy tak dobře příslušnosti vědomy, jak dobře ji nyní soud na základě dokladů těch pojmouti a uvědomiti si může, nelze přece přehlížeti, že jistý zmatek do celé právní otázky uvedl zákon ze dne 14. dubna 1920, čís. 290 sb. z. a n.; v dobře pochopeném smyslu znamená zákon ten sice zatím jen zrušení theoretické, zásadní, kdežto skutečné, efektivní zrušení má se teprve provésti sněmem Podkarpatské Rusi, nicméně jest jasno, že, když zákon vyslovil zrušení, mohlo to másti, a to i co se týče dávek již zadrželých, neboť zákon rozeznávání nevyslovil. Ještě důležitější snad jest, že zákon odkázal strany na dohodu a slíbil vládní nařízení o tom, jak se taková dohoda má uzavírat, takže se mohlo snadno za to míti, že do vydání vládního nařízení nelze o věci jednati, zvláště když na konec ustanoveno, že v případech, kde se dohody nedocílí, jsou osadníci povinni platiti náhradu podle stanovené peněžní hodnoty, což dává přece zřejmě na ruku, že napřed musilo býti o dohodu jednáno, když teprv v případě jejího ztroskotání tato povinnost platiti peněžitou hodnotu nastává, jednati o dohodu však, jak se zdá, nelze, dokud není vydáno vládní nařízení, jež slibuje předepsati, jak se dohoda ta má uzavírat. Mimo to není pranic bližšího řečeno, co jest to »stanovená peněžní hodnota« a kde jest stanovena, a jen v důvodové zprávě tisk čís. 2809 roku 1920 se odkazuje na náhradu všobecně stanovenou církevními úřady. Že tyto všelijaké pochybnosti skutečně úřad měl, plyne z citované již správy civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě ze dne 14. dubna 1926, kde se praví, že, když žalobce žádá náhradu peněžitou, jest to sice podle zákona oprávněno, že však v zákoně není pamatováno na to, když věřící placení odmítnou, »jakým způsobem smí se proti nim zakročit, pokud se týče spornou záležitost vyšetřiti«, což v sobě kryje nejen otázku hmotnou (stanovení důvodu a výše), nýbrž i otázku řízení a příslušnosti. Zdá se skutečně, že i zadrželé dávky mohly od doby zákona vyžadovány býti jen v peněžitém relutu, neboť, kdyby osadník měl je odvésti za celou řadu let, jako zde, najednou in natura, na př. tedy v odsypu obilí, nezůstalo by mu na živobytí a na osev třeba nic a třeba by to ani na dávku nestačilo. Pak-li však tak, musel se i na zadrželé dávky vztahovati také předpis, že relutum nastupuje teprv tehdy,

když se dohody mezi stranami nedocílí, dohoda však, jak se zdá, není možná před vydáním vládního nařízení o jejím způsobu, zvláště když motivy praví, že účelem nařízení jest, by se dohoda uskutečnila všude podle stejných zásad, což by nebylo možno, kdyby se prováděla dřív, než vládní nařízení zásady ty ustaví. Znamená-li nevydání prováděcího nařízení skutečně nemožnost nuceného vymožení dávek, pak přišlo by ovšem v úvahu, zda se promlčení po čas této nemožnosti nestaví, o což ovšem zde nejde. Následkem všelikých takových pochybností jest také vysvětlitelné, že úřad si netroufal zahájit exekuci a dotazoval se, jak sama žaloba praví, ministerstva vnitra, má-li exekuci provést aneb bude-li žalobci jeho pohledávka rekompensována, k čemuž jest dodati, že dle citované již zprávy civilní správy v Užhorodě ze dne 14. dubna 1926 vyplatil úřad žalobci »zálohou na náhradu za ušlé příjmy z kobliny a rokoviny« 26.662 Kč. Doloženo tedy dostatečně, že věc jest právnicky hodně temná a může se tedy orgánům státním přičítati jejich případný právní omyl za vinu tím méně, když, jak řečeno, nějaké ručení za neobmyslné, nesprávné právní posouzení případu úředním orgánem vůbec státu nelze ukládati. Druhý důvod jest, že úřad musel především dbáti veřejných zájmů, jež předcházejí zájmům soukromým, a nesměl to nechat dojít až ke katastrofálním následkům lidového srovnání, srážek s četníky a krveprolití, jehož se z exekučního vymáhání žalobcova nároku bylo obávati, jak již shora z úředních zpráv doloženo. Ani tu nelze souhlasiti s názorem odvolacího soudu, že obava byla bezpodstatná, protože prý dlužníci mohli podati námitky proti rozhodnutí úřadu, neboť touto možností není nebezpečí zažehnáno, duše davu vykypěvši neptá se po právních prostředcích, nýbrž jest vždy náchylna brániti se proti domnělé křivdě násilím. Ostatně by byla dospěla věc na stejný bod vždy, i kdyby napřed byl právní prostředek osadníků podán, neboť, bylo-li by tomu tak, jak odvolací soud míní, byl by prostředek ten nutně zamítnut a došlo by to zas k exekuci. Ovšem pravda, že nelze připustiti, by oprávněné nároky žalobcovy zřetelem na veřejné nepokoje trpěly, ale to zase by byla jen otázka jeho poměru proti dluhujícím osadníkům, zda se promlčení nároku jeho objektivní nemožností vymáhání stavělo, nemůže to však založiti pro něho nějaký nárok proti státu.

Čís. 9984.

Zápůrčí žaloba (§ 523 obč. zák.) jest přípustná i proti požívateli, osobuje-li si právo zciziti užívanou věc. V takovém případě není přípustná pouhá žaloba o určení (§ 228 c. ř. s.) vlastnictví k věci, dané v požívání.

(Rozh. ze dne 13. června 1930, Rv I 1111/29.)

Žalobci domáhali se na žalované, by bylo uznáno právem, že žalobcům přísluší vlastnické právo k věcem v žalobě jednotlivě uvedeným.